

ความเป็นมาของสถาบันวิทยบริการ

รองศาสตราจารย์ ดร. กำจัด มงคลกุล*

ในการดำเนินงานตามบทบาทของมหาวิทยาลัยในด้านการสอน การวิจัย และบริการ ชุมชนนั้น มหาวิทยาลัยต้องส่งเสริมให้การเรียนการสอนบรรลุผลโดยการช่วยเหลือคณาจารย์และนิสิตให้สามารถถ่ายทอดและรับความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการจัดเตรียมแหล่งวิทยาการ อันจะช่วยให้คณาจารย์และนิสิตสามารถค้นคว้าหาความรู้ที่ถูกต้อง และทันต่อการเปลี่ยนแปลง แหล่งวิทยาการดังกล่าวนี้ แต่เดิมก็ได้แก่หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งได้จัดตั้งขึ้น ตั้งแต่สมัยแรกตั้งโรงเรียนข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2453 เมื่อโรงเรียนข้าราชการพลเรือนได้รับสถาปนาเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดโรงเรียนข้าราชการพลเรือนจึงเปลี่ยนชื่อเป็น หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เนื่องจากในระยะแรก มหาวิทยาลัยมิได้กำหนดนโยบายกลางสำหรับงานบริการด้าน หอสมุดไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น ในระยะต่อมาจึงเกิดมีหอสมุดของคณะวิชาต่างๆ และในบางคณะ ยังแยกย่อยลงไปเป็นหอสมุดแผนกวิชาอีกเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดการดำเนินงานซ้ำซ้อนขึ้น หอสมุดกลางจึงไม่อาจปรับปรุงและขยายงานให้กว้างขวางได้ เพราะขาดการสนับสนุนด้านต่างๆ เท่าที่ควร แต่เหตุที่ในระยะนั้น คณะต่างๆ ยังมีจำนวนน้อย ปัญหาดำเนินงานซ้ำซ้อนจึงยังไม่กระทบกระเทือนนัก จนในบัจจุบันจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีจำนวนคณะวิชาถึง 14 คณะวิชา และหลายคณะมีเนื้อหาวิชาที่ศึกษาใกล้เคียงกัน อาจจะใช้หนังสือกันคว่ำร่วมกันได้ การที่มีคณะ และหอสมุดแผนกแยกย่อยลงไป โดยไม่มีการประสานด้านต่างๆ อย่างดีนั้น ทำให้เกิดความ สิ้นเปลืองในหลายกรณี เช่น งบประมาณซื้อหนังสือ อัตรากำลังคน การทำงานล่วงเวลา อาคาร สถานที่ ฯลฯ มหาวิทยาลัยจึงเริ่มมีนโยบายที่จะปรับปรุงหอสมุดกลางให้มีมาตรฐานและสามารถให้บริการได้เต็มที่ โดยได้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงหอสมุดกลางขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2514

* รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ รักษาการผู้อำนวยการสถาบันวิทยบริการ

ในการพิจารณานั้น มหาวิทยาลัยได้เห็นว่านอกจากหอสมุดกลางแล้ว ยังมีหน่วยงาน
อีก 2 หน่วย ซึ่งมีลักษณะให้บริการทางวิชาการแก่คณาจารย์และนิสิตคล้ายกันกับหอสมุดกลาง
คือ หน่วยโสตทัศนศึกษากลาง และศูนย์เอกสารประเทศไทย หน่วยโสตทัศนศึกษากลางนั้นให้
บริการด้านเครื่องมือทางโสตทัศนอุปกรณ์และการผลิตวัสดุประกอบการสอน บัจจุบันอาศัยสถานที่
ของคณะครุศาสตร์ซึ่งมีบริเวณจำกัด ทำให้ไม่สามารถจะอำนวยความสะดวกที่จะขยายและให้บริการ
ได้เต็มที่ ส่วนศูนย์เอกสารประเทศไทยนั้นเป็นสถานที่รวบรวมข้อมูลอันเกี่ยวกับประเทศไทยด้าน
ต่าง ๆ อย่างครบถ้วน เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัยค้นคว้า บัจจุบันอาศัยสถานที่ของคณะ
รัฐศาสตร์ ซึ่งก็จำกัดและขยายได้ยากเช่นกัน

เนื่องจากในระยะแรกนั้น โอกาสที่จะตั้งทั้ง 3 หน่วย เป็นศูนย์หรือสถาบัน (ซึ่งเทียบ
เท่าคณะ) เป็นเอกเทศกันทันทีนั้นมันน้อย เพราะจะต้องใช้ทรัพยากรมาก มหาวิทยาลัยจึงแต่งตั้ง
คณะกรรมการพัฒนาศูนย์บริการทางวิชาการขึ้น เพื่อพิจารณาโครงการรวมหน่วยงานทั้งสามเข้า
ด้วยกัน คณะกรรมการได้ใช้เวลาพิจารณาก่อนช้านานเพราะต้องหาข้อมูลจำนวนมากมาประกอบ
การพิจารณา อาทิเช่น จำนวนนิสิต จำนวนอาจารย์ ที่คาดว่าจะมีใน 10 ปีข้างหน้า จำนวน
หนังสือ ปริมาณพื้นที่ที่ต้องการ งบประมาณ จำนวนบุคลากรที่จะต้องใช้ ฯลฯ หนึ่ง หน่วยงาน
ทั้ง 3 หน่วยมีความเป็นมาของตนเอง การจะรวมให้อยู่รวมเป็นหน่วยเดียวกันต้องหารูปแบบที่
เหมาะสม จนกระทั่งในปี 2521 การพิจารณาจึงเสร็จสิ้นและเสนอไปยังทบวงมหาวิทยาลัย เพื่อ
พิจารณาอนุมัติ โดยกำหนดจะใช้ชื่อของหน่วยงานใหม่นี้ว่า "ศูนย์บริการทางวิชาการ" แต่
เนื่องจากพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ใช้อยู่ปัจจุบันไม่เอื้อให้จัดตั้งในรูปของศูนย์ จึง
ขอใช้ชื่อหน่วยงานในระยะแรกว่าสถาบันไปก่อน โดยใช้ชื่อว่า "สถาบันวิทยบริการ" และได้มี
พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันวิทยบริการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประกาศใช้เมื่อวันที่ 17
พฤษภาคม 2521

ขณะนี้ มหาวิทยาลัยได้ใช้เงินงบประมาณผลประโยชน์ ลงทุนก่อสร้างอาคารสถาบัน-
วิทยบริการเป็นจำนวนเงินประมาณ 60 ล้านบาท (ซึ่งอาจสูงกว่านี้ เมื่อรวมการติดตั้งเครื่องมือ
เครื่องใช้ต่าง ๆ และจะต้องปรับราคาก่อสร้างตามราคาวัสดุที่สูงขึ้นด้วย) กำหนดจะแล้วเสร็จ
ภายใน 2 ปี คือประมาณปลายปี 2523 หรือต้นปี 2524 ในระหว่างนี้ สถาบันได้เตรียมการด้าน
ต่าง ๆ ให้พร้อมที่จะบริการได้ในปี 2524 เมื่ออาคารแล้วเสร็จ คาดว่าจะสามารถให้บริการคณะ

จารย์และนิสิตได้ประมาณ 2,500 คน จุฬงษ์สื่อได้ 500,000 เล่ม รวมทั้งสื่อทัศนูปกรณ์อื่น ๆ ตามแผนเดิมนั้นคณะกรรมการได้เสนอว่าเพื่อให้บริการนิสิตและคณาจารย์ให้มากที่สุด เนื้อที่เต็มจำนวนของอาคารสถาบันวิทยบริการควรจะเป็น 2 เท่าของพื้นที่ของอาคารที่กำลังก่อสร้างอยู่ แต่เนื่องจากเงินผลประโยชน์ของมหาวิทยาลัยยังไม่อาจจัดสรรให้เพียงพอ และยังคงสำรวจปริมาณผู้ใช้บริการว่าจะกว้างขวางตามที่คาดหมายหรือไม่ มหาวิทยาลัยจึงเห็นสมควรให้ทำเพียงครึ่งเดียวก่อน หากปรากฏว่ามีผู้ใช้บริการเต็มทีและอาคารใหม่ไม่เพียงพอแล้ว มหาวิทยาลัยก็จะต้องพยายามหางบประมาณมาขยายให้เต็มโครงการในโอกาสต่อไป

หอสมุดเป็นเครื่องมือของผู้ใฝ่ความรู้ ศูนย์เอกสารประเทศไทย ก็เป็นแหล่งเดียวในประเทศไทยและในโลกที่บริการเอกสารเกี่ยวกับประเทศไทยได้ดีที่สุด หน่วยสื่อทัศนศึกษากลางจะเป็นหน่วยที่ช่วยพัฒนาการสอนของคณาจารย์ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ดังนั้นจึงหวังว่า สถาบันวิทยบริการโดยเฉพาะเมื่ออาคารสถาบันฯ สร้างเสร็จแล้ว จะสามารถอำนวยความสะดวกอย่างมากแก่นิสิตและคณาจารย์ ในการที่จะค้นคว้าหาความรู้ซึ่งจะยังความก้าวหน้าทางวิชาการแก่มหาวิทยาลัยและประเทศชาติสืบไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย